

משרד החינוך והתרבות - המחלקה לתרבות חרדית

ג ל י ו נ ו ו ל ע י ו ן כ פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכה נחמה ליבוביץ
שנת השלושים

כ"ה ל"ה - ל"ה אסור רביה

גוד (תשל"א)

א. שאלה כללית

כבא פגיעא ע"ד ע' ב':
ואלו עובדין בלא תעשה. המלוח (ברביה) והלוח (ברביה) והערב והעדים והכמים אומרים:
אף הסורר, עובדים משום (ויקרא כ"ה ל"ז) "את כספך לא תתן כנשך" ומשום (שם ל"ו)
"אל תקח מאתו נשך" ומשום (שמות כ"ב) "לא תהיה לו כנשה" ומשום (שם) "ולא השימון
עליו נשך" ומשום (ויקרא י"ט) "ולפני עור לא תתן מכשול"

- 1אא) המוכל להסביר למה הקדימה הגמרא את פ' ל"ז ("את כספך לא תתן...") ואחריה
את ל"ו ("אל תקח מאתו...") ולמה לא הלכה לפי סדר הפסוקים בתורה?
- 2) מה ענין הפ' ויקרא י"ט ל"ז "ולפני עור לא תתן מכשול" לאסור רביה, והלא
המלוח והלוח אינם "עורים" כי יודעים הם אשר לפניהם?

ב. ל"ה וכי יסוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקה בו...

רש"י: ד"ה והחזקה בו: אל תניחהו שירר ויפל ויהיה קשה להקימו, אלא תזקקו משעה מוטח
היד. למה זה דומה? למטאוי שעל החמור, עושהו על האפור - אחר תופש בו ומעמידו; נפל
לארץ - חמשה אין מעמידין אחרו.

- 1) מה קשה לרש"י בפסוקנו?
- 2א) למה שהמשך רש"י בשני פעלים "שירר ויפל" ולא הסתפק באחד?
- 3א) לשם מה הכיאר רש"י כאן את שטל החמור - מה רצה להבהיר על ידי כך?
- 4אא) מה ראה בעל הפעמים להפסיק באתנחתא בסלה "עמר" ולא - כפי שנראה נכון יותר
- בסלה "בוז"

ג. ל"ו ר"ה אל תקח מאתו

כלי יקר: מה שנאמר "אל תקח מאתו" משמע אבל מעשיר מותר ליקח? וכך בפרשת משפטים
(שמות כ"ג כ"ד) נאמר "אם כסף תלוה את עמי את העני עמך... לא השימון עליו נשך" לכן
כתבה התורה בדברים (כ"ג כ"א): "...ולא תהיה לו חשיך" - כל שהוא אחיך לא תשיך לו,
ואע"פ שהלוח מרויח בזת. כי עיקר טעם אסור רביה הוא לפי שהוא מסיר טרה הבשתות. כי
בעל משא ומתן עיניו נשואות אל ה', לפי שהוא מסופק אם ירויח אם לא, אבל הנותן
ברביה-רויח שלו ידוע וקצוב וסומך על ערכונו שבידו ומן ה' יסוד לבו. ומת שגט הלוח עובד
בלאו, לפי שהוא מחטיא את המלוה ומסירו ממדה הבשתות, כנודע מברר המלוים ברביה שרובם
מקטני אמנה ואבירי לב, הרחוקים מצדקה - מצד כי אין בשחונם בה'. וזה טעם אסור
רביה בכל מקום....

1) מה פירוש "ואע"פ שהלוח מרויח בזת"?

- 2) אם כן הוא - כפי דברי הכלי יקר - שאין כל הברל לדין אסור נשך בין אם
הלוח הוא עני ולבין אם הוא עשיר, מה טעם דברה התורה בלוח עני דוקא?
- 3) התוכל להסביר - לפי דעתו של בעל הכלי יקר - למה אם נתן כספו לאחר על
מנה שיסחרו בו ויהיה הנותן עמו שותף לשליש או לרבע (או לאיזה חלק שיקבע
ביניהם) - מותר ואם מלוה לו על מנה שישלם לו רביה אפילו אחוז אחר -
אסור?

ד. ל"ז: את כספך לא תתן לו בנשך ובמרביה לא תתן אכלך.

כלי יקר: והזכיר לשון "נשך" ו"מרביה", כי אצל הלוח נקרא "נשך", כי חרביה דומה לנחש
על דרך הנושך בעקבי הנותן פרוטה קטנה ותולך ומבצבץ ונופה ער קרקרו,
ומתחילה אין ניכר, עד עלות המחו לאין פרמא. ואצל המלוה נקרא "מרביה",
שמרבה הונו ורכושו....

התוכל להסביר - ע"פ באורו את שני המושגים "נשך" ו"מרביה" - למה נאמר במחצית
הראשונה של הפ' "לא תתן לך" ובמחצית השניה לא נאמר "לו" כי אם "ובמרביה
לא תתן...?"